

Włodzimierz ŻUK

Grażyna SKRZETUSKA

Instytut Fizyki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Zakład Fizyki Jądrowej

Przekroje czynne na jonizację elektronami niektórych związków siarki*)

Przekroje czynne na jonizację elektronami prostych związków siarki, takich jak H_2S i SO_2 , nie są dotąd dokładnie zbadane.

W roku 1932 Smyth i Mueller podali potencjały pojawiania dla jonów SO_2^+ , SO^+ , S^+ , a Neuert, Clasen w roku 1952 dla jonów H_2S^+ , HS^+ , S^+ . Otvas, Stevenson/1956 r./ oraz Lampe, Franklin, Field/1957/ podali wartości przekroju czynnego na jonizację elektronami H_2S przy energii elektronów równej 75 eV.

Przekrojami czynnymi związków siarki interesował się w roku 1968 Fiquet-Fayard w związku z badaniem efektu Augera przy wielokrotnej jonizacji elektronami. Ale z powodu trudności aparaturowych podał jedynie stosunek prądu jonowego badanego gazu do prądu jonowego argonu, normalizowany do jedności przy energii elektronów równej 500 eV.

Przy pomocy spektrometru masowego z monoenergetyczną wiązką elektronów i 60° polem magnetycznym przeprowadzono pomiary przekrojów czynnych na jonizację elektronami H_2S i SO_2 oraz ich produktów rozpadu.

Spektrometr kalibrowany był za pomocą neonu i argonu. Otrzymane wyniki przedstawia rys. 1.

Szczególnie interesujące ze względu na możliwość opracowania bezwzględnej metody wyznaczania składu izotopowego siarki jest dokładne wyznaczenie przebiegu przekrojów czynnych w zależności od energii bombardujących elektronów dla H_2S .

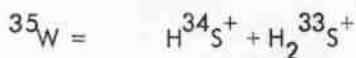
Jak wiadomo, siarka ma 4 stabilne izotopy ^{32}S , ^{33}S , ^{34}S , ^{36}S , a ponieważ w wyniku zderzeń elektronów z molekułami H_2S powstają jony H_2S^+ , HS^+ i S^+ , poszczególne wierzchołki widma masowego mają następujący skład:

$$^{32}W = ^{32}S^+$$

$$^{33}W = ^{33}S^+ + H^{32}S^+$$

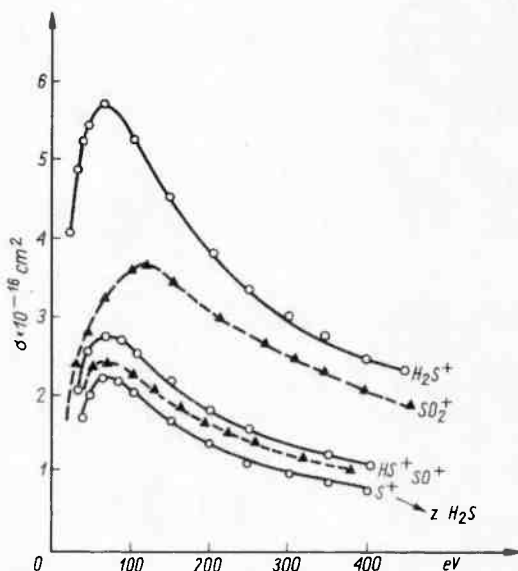
$$^{34}W = ^{34}S^+ + H^{33}S^+ + H^{32}S^+$$

*) Referowano w Warszawie dnia 6 czerwca 1972 r. na Konwersatorium Analizy Spektralnej Emisyjnej, poświęconym Spektrometrii Mas.,

Z podstawowego równania źródła jonów z jonizującą, monoenergetyczną wiązką elektronów:

$$I_i = I_e l n \delta_i'$$

Rys. 1. Zależność przekrojów czynnych na jonizację od energii elektronów

- gdzie I_i - natężenie prądu jonowego,
 I_e - natężenie wiązki elektronowej,
 l - długość drogi elektronów w źródle w cm,
 n - liczba atomów lub cząsteczek danego rodzaju w 1 cm^3 ,
 δ_i' - przekrój czynny na powstanie jonów danego typu wyrażony w cm^2 ,

wynika, że wysokość wierzchołka np. ${}^{32}\text{W}$ jest proporcjonalna do zawartości siarki ${}^{32}\text{S}$ w 1 cm^3 gazu oraz do przekroju czynnego δ_s na powstanie jonu S^+ . Wobec tego stosunki wysokości wierzchołków możemy zapisać następująco:

$$\frac{{}^{33}\text{W}}{{}^{32}\text{W}} = \frac{{}^{33}\text{S}}{{}^{32}\text{S}} + \frac{\delta_{\text{HS}}}{\delta_{\text{S}}}$$

$$\frac{{}^{34}\text{W}}{{}^{32}\text{W}} = \frac{{}^{34}\text{S}}{{}^{32}\text{S}} + \frac{{}^{33}\text{S}}{{}^{32}\text{S}} \frac{\delta_{\text{HS}}}{\delta_{\text{S}}} + \frac{\delta_{\text{H}_2\text{S}}}{\delta_{\text{S}}}$$

$$\frac{^{35}\text{W}}{^{32}\text{W}} = \frac{^{34}\text{S}}{^{32}\text{S}} \frac{\delta_{\text{HS}}}{\delta_{\text{S}}} + \frac{^{33}\text{S}}{^{32}\text{S}} \frac{\delta_{\text{H}_2\text{S}}}{\delta_{\text{S}}},$$

$$\frac{^{36}\text{W}}{^{32}\text{W}} = \frac{^{36}\text{S}}{^{32}\text{S}} + \frac{^{34}\text{S}}{^{32}\text{S}} \frac{\delta_{\text{H}_2\text{S}}}{\delta_{\text{S}}}$$

Wyraz $\frac{^{36}\text{S}}{^{32}\text{S}}$ jest zanedbywalnie mały; otrzymaliśmy więc układ czterech niezależnych równań z czterema niewiadomymi $^{33}\text{S}/^{32}\text{S}$, $^{34}\text{S}/^{32}\text{S}$, $\delta_{\text{HS}}/\delta_{\text{S}}$, $\delta_{\text{H}_2\text{S}}/\delta_{\text{S}}$. Stąd można wyznaczyć interesujący nas stosunek $^{34}\text{S}/^{32}\text{S}$. $\delta_{\text{HS}}/\delta_{\text{S}}$ i $\delta_{\text{H}_2\text{S}}/\delta_{\text{S}}$ są w granicach otrzymanej dokładności stałe dla energii bombardujących elektronów większej od 40 eV.

Błąd maksymalny otrzymanego powyższą metodą stosunku izotopowego $^{32}\text{S}/^{34}\text{S}$ wynosił $\Delta_{\text{max}} = 0,5\%$. Przy dobrej powtarzalności i dużej liczbie pomiarów dokładność można zwiększyć.

Literatura

1. W. Żuk, E. Chomicz: Dritte Arbeitstagung über Stabile Isotope, Leipzig 1963.
2. H. Smyth, D. Müller: Phys. Rev., 43, 121, 1933.
3. H. Neuert, H. Clasen: Z. Naturforsch., 7a, 410, 1952.
4. J. Otvos, D. Stevenson: J. Amer. Chem. Soc., 78; 546, 1956.
5. E. Lampe, L. Franklin, F. Field: J. Amer. Chem. Soc., 79, 6129, 1957.
6. F. Fiquet-Fayard, J. Chiari, F. Müller, J. Ziesel: J. Chem. Phys., 48, 478, 1968.